

کارناوال گرایی در دکتر نون زنش را بیشتر از مصدق دوست دارد

محمد پارسانسب^۲

فاطمه جمشیدی شال^{۱*}

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۹/۰۸/۲۱

تاریخ دریافت: ۱۳۹۸/۱۰/۲۹

چکیده

میخائیل باختین در تبارشناسی نثر رمانگرا، که بستر چندصدایی، مقابله با ایده آلیسم و تک‌سویگی فرهنگ هر جامعه است، به پدیده و مفهوم «کارناوال» می‌رسد. به زعم او رمان همچون کارناوال‌های اعصار گذشته، میدان همایندی صداها، فرادست و فرودست، ظهور همه گونه‌های طردشده از آدمیان و زبان و ایده‌ها، و تجلی دموکراسی و آزادی از انقیاد سلسله‌مراتب‌های برساخته است. او با طرح مسأله کارناوال‌گرایی ظرفیت ضداقتدار و کنش انتقادی رمان را در ایجاد شبکه‌ای از مقولات چندصدایی، رئالیسم گروتسک، زبان کوچه‌وبازار، بیگانه‌بودگی و تاج‌گذاری و خلع‌ید می‌داند. شهرام رحیمیان در رمان دکتر نون زنش را بیشتر از مصدق دوست دارد، با طرح سوژه نامتعیین و کروئوتوپ آستانه‌ای و پیرنگ تقابلی، جهانی کارناوالی خلق کرده که بسیاری از گفتمان‌های غالب و هنجارهای برساخته را به چالش می‌کشد. در این مقاله، ضمن معرفی اجمالی «کارناوال‌گرایی» باختین، به بازخوانی رمان یادشده از این منظر پرداخته‌ایم. نتایج به‌دست‌آمده از پژوهش به نگاه انتقادی اثر، به غلبه گفتمان تک‌سویه «تعهد» در تاریخ معاصر ایران، ایجاد خودآگاهی در خواننده نسبت به امکان سوژگی و توانایی‌اش در فراروی از مرزهای سلطه، و برهم‌کنش فضای سیاسی جامعه و تفکر انتقادی گواهی می‌دهند.

واژگان کلیدی: کارناوال‌گرایی، باختین، تفکر انتقادی، دکتر نون زنش را بیشتر از مصدق دوست دارد.

* Anita_aia@yahoo.com

۱. دانشجوی دکتری، زبان و ادبیات فارسی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی،

دانشگاه خوارزمی تهران، ایران. (نویسنده مسؤول)

۲. استاد زبان و ادبیات فارسی دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه خوارزمی

تهران، ایران.